

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 294 (9364) | Воскресенье, 1973 чыл, декабрь 16 | 1973 чылда үндүзлелтигин. | Өртөө 2 көп.

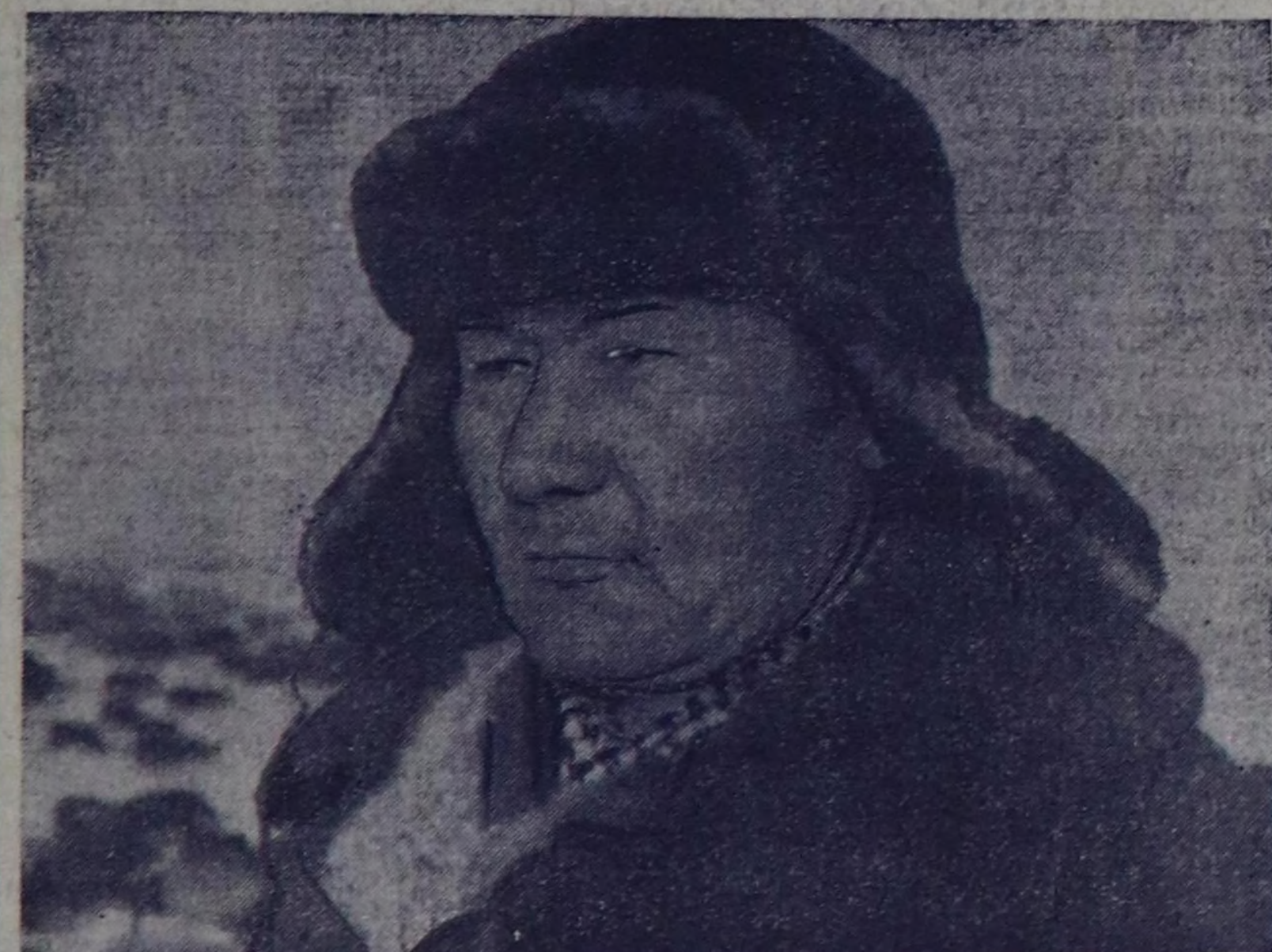
БИСТИН РЕСПУБЛИКАДА

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде

ТЕХНИКА СЕПТЕЛГЕЗИН ШАПКЫНЧЫДАР

Танды райондун колхоз, совхозтары хөдээ ажил-агый техниканын септелгезин багай организастан деп Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели демдеглезин. Декабрь 1-де медээ-биле алырга, районда дортку кварталдын планын бугуар септезе чогуур 134 трактордун 64-ү, 51 чүк машиназын 29-у септеттинген болуп турар. Техника септелгезин СССР-ниң 50 чылдыг атыг совхозта, колдээ ажил-агыйн дуржулга стапизацияда багай эвес чоруп турар. Ол ажил-агыйларда дортку кварталдын планын күсөлдирериниң аргазы бар. Артык ажил-агыйларда байдал дүзүрениң. Олар колдээ ажил-агый техниканын чаксы хову ажилдарына белеткээрин кончут оожум темп-биле чорудуп турар. Ылаңгыя «Революцияның чалбыжы», «Шамбалыга», С. К. Тока атыг совхозтарда техника септелгезин кончут багай организа-таттынган. Ол ажил-агыйлар дортку квар-талда трактор септеериниң планын 25—30 хуу күсөткелдизин.

ХОЙЖУНУҢ КҮЗЕЛИ

Танды районда СССР-ниң 50 чылдыг атыг совхозтун хой-жуу коммунист Александр Балчырович Белекмаа ажилдап келген чылдарының дүргүзүндө нинтинин малының баш са-нын өстүрер, он продукттуг чоруун бедирер дээш кызымак ажилдап келген.

Тоску беш чылдын шийтирилг үшүк чылында дуржулагалыг малчын багай эвес көргүзүлгелерин чедип алган. Чүс баш то-рүүр хойга онааштыр 105 хураганын доруктуруп өстүрген, бир хойдан-на 3.225 грамм дүктү кыргып алган.

Александр Балчырович СЭКП Танды райкомунун кежигүнү, хойжу бригадала партия бөлүгүнү, удуртукчуу. Партиядыг даалганы ол ак сеткилдиг күсөлдүг, малчыларын күжүн планын оонаалдарын чедикшириниң күсөлдирерге, кыштаг-лаашкынын организаствыг эрттеринерине мөөндүз.

1974 чылда улам эки ажилдарын эш Белекмаа хүзээнген.

ЧУРУКТА: хойжу А. Б. Белекмаа.

Д. ОНДАРНЫҢ сөзү болгаш фотоу.

ПЛЕНУМГА ЧУГААЛАШКАН

Тайбыга илалшылдыг күш-теринг чоотка чыа Москвага болуп эртен конгрессинг түд-нелдеринг болгаш тайбыг камгалаалыг Тыва республи-ка комитетинин сорулгалары-ның дугайында айтыртыг тайбыг камгалаалыг рес-публика комитетинин плену-мунга чугалажып көргөн. Ол талазы-биле илеткелге, ол конгрессия делегаты, төөгү эртемнирнин кандидаты О. А. Толгар-оол кылган.

Пленумга организаствыг ай-тыртыг база чугалажыш, тайбыг камгалаалыг Тыва рес-публика комитетинин прези-думун 11 кижини составтыг кылдыг сонгаан. Комитеттиң даргазы О. А. Толгар-оол-ду, харымсалгалыг секрета-рыга чооталыг Л. Б. Чадам-баны бадылаан.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң сески чыыжының чедиги сессиязы

СОВЕТТЕР ЧҮРТУНУҢ БЕДИК СОРУЛГАЛАРЫ

Чурттуу күрүс эрге-чакы-газынын дээди органы — СССР-ниң Дээди Сөведи ажи-лын Кремльде үргүлүзүз. Депутаттар беш чылдың үшүк чылының түнелдерин анализ-теп, улус ажил-агыйн хөг-жүдеринин перспективаларын тодаргайлап турар. 1974 чыл-да Күрүс планының болгаш бюджетинин төлөвилерин сессия болурунун бүдүзүлгө-лүгү деп көргөн. Сессияның илалшылдыг ол төлөвилер-деже кол кичээлгелерин салып турар.

Төрүн чуртувунун уласту-рунунг төлөвлөери бүгү совет кижилеринг бодалдарын иле-редип, чурттуу экономика кү-жүнүн улам өстүрерине, улус-тун материалдыг чаагай бай-далын болгаш культура де-нелин бедирерине Совет Эви-линиң Коммунист партия-зының сагыш салып турары-нын база бир илерел кылдыр чаа планнарын үнелет турар.

Совет күрүсүнүн ат-алдары делегаты чылында улам ула-ташп турар деп чүвени депу-таттар чакыс эп-сеткилдиг демдеглед турар. СЭКП-ниң XXIV съездинин бадылааны Тайбыдың программанын амдыралга ботталдыгы тур-лары, ажил-агый болгаш куль-тура тургузушкунунга че-дикшиктер акаа кол рольдуг бооп турар.

Совет улус беш чылдың дортку чылында улам эки, улам үр-түндөлдүг ажилдар. 1974 чыл тоску беш чыл-дагы планнның сорулгаларын ший-тирээрине кол үжүр-дүзүл-гү чыа болуп деп бүдүрүлгө сессияга санал бергенер иле-ргейлап турар.

СССР-ниң Дээди Сөвединиң палаталарының хураалдары а-зынга декабрь 14-те эртенги-ниң 9 шакта Националдар Со-вединиң үшүк хураалы эгелен. Уштер А. Я. Пейше, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, П. М. Машеров, Б. Н. Поном-ревич, Д. Ф. Устинов оларын депутаттар үр адыш чаксан уткаан.

Националдар Сөвединиң Даргазының оралакчыны депу-тат Е. З. Завяев хураалды дар-галашкан. 1974 чылда СССР-ниң улус ажил-агыйн хөгжүдериниң Күрүс планынын база 1974 чылда СССР-ниң Күрүс бюд-жетинин дугайында болгаш СССР-ниң Күрүс бюджет-ниң 1972 чыл дүргүзүндө кү-сөлдөзүнүн дугайында илет-келерин чугалажымын ху-ралга уламчылаан.

Белорусияны Министр-лер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчыны, республиканың Күрүс даргазы депутат Ф. Л. Кожанов санаа бээрин эгелен.

Белорусияны суурларын-ны болгаш хоорайларын ажи-л-ишчилери ажил-агый, культура тургузушкунунг бүгү улактооттары сойма-лыг чарышты калбартайт. Республиканы 1973 чылды эки түнелдеринг доозуп турар. Улустун бир айларынн про-дукция сыйгаруу планын хуу-саа бетинде күсөткелге, Ко-лдээ ажил-агый база улут че-дикшиктерин чедип алган деп, ол чугалаан.

Национал оролга беш чыл-дын үш чылында дүргүзүндө 27,7 хуу көбүрүдү деп, оратор диктиркан. Ф. Л. Кожанов 1974 чылда Белорусия СССР-ниң улус ажил-агыйн хөгжүдерин-ин перспективаларын тодар-гайлап чугалаан.

Депутат элген хой санал-дарын кырген. Улустун хергелг бараанынын бүдүрүп

Декабрь 13-14-те Москвага РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң план-бюджет комиссиянын болгаш адырлар комиссиялары-нын хураалдары болгалаан. Депутаттар 1974 чылда РСФСР-ниң улус ажил-агыйн хөгжүдеринин Күрүс планын, 1974 чылда РСФСР-ниң Кү-рүс бюджетин болгаш 1972 чылда РСФСР-ниң Күрүс бюд-жетинин күсөлдөзүнүн дугайында өтөттү белеткел комис-сияларына баш удур көргөнниң түнелдеринин дугайында илеткелдерин база медээлерин дыннааннар.

Ажил-агый чугаалар чоруп турда, Россия Федерациязы-нын келер чылдыг бюджет беш чылдын кол сорулгазынга— бүдүрүлгө хөгжүдөзүнүнг бедик темптеринге, он азым-чын бедиреринге, эртем-техниктиг депшилерге болгаш күш-ажылдын бүдүрүлгөсүн улам бедиреринге үндөзүлгө, совет

улустун турар бүдүрүл-гөс чылында техникка ажил-ишчилери чыгыш чөп-сөлдөзүнүнг дээштик хөмчөктерин өске-даа министрстволар-биле кады СССР-ниң Күрүс планынын база СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң эртем болгаш техникка талазы-биле Күрүс комитетинин алган турары эрге-жөк чугула деп, ол медее-лээн.

Беш чылдың шийтирилг, үшүк чылында Литваның ажилчы чоннары, бүгү совет улус деп, республиканың улус ажил-агыйн шаркан хөгжү-дөзүн үргүлүзүп, күш-ажыл-дын бүдүрүлгөсүн бедирерин, материалдыг болгаш күш-ажыл куралдарын камна-арынн чыа-чаз аргаларын дил-ел тывар ажилды чорудуп келген деп, Профвизилериниң Литва республика Чөвүлели-нин даргазы депутат К. И. Машкевич чугалаан. Ажил-ишчилерин, колхозчуларын болгаш тускай эртемчилерин, хой-хой бүдүрүлгө коллектив-теринин инициатива болгаш чогаалчы ажилы бүдүрүлгө чедеринин ажил-ишчи амы-дарынын кол утка-шымы-ры, республиканың экономика-га хөгжүдеринин чугула илалшылдыг күжү боуп берген.

Литва улустун ажил-агыйн Коммунист партиянын, Совет күрүсүнүн бедик-биле үнелэ-ринге, — республиканы Улу-тарын найыралы орден-биле шагнааныга ажилчы чоннар хангызы-биле өөрүп четтерге-нин илергеллеп турар. К. И. Машкевич республи-каның улустун эртем, культуразынын адырларынн өздүлгезин, ажилчы чоннарынн чаагай амыдарал дечкелерин өздүлгезин айтып турар барым-даларын чугалаан. Мал ажилын шапкын сайырады-рынын, мал ажилынн ком-плекстин турарынын програм-малы-биле холбошкан чугула айтырларынын ол тодаргайлап чугалаан.

Индияда — СССР-ниң нефть болбаазырадыр болгаш нефть-хияны үлестүрүшү министр депутат В. С. Федоров. 1974 чылдың план болгаш бюджет төлөвилеринин Дээди Советке чугалажып көөрү-биле кырген. Совет улустун шудургу ажил-ишчинин, Ком-мунист партиянын, оон делетини Топ Комитетинин, ТК-нын Чингиз секретары Леонид Ильич Брежневке башта-кан ТК-нын Политбюроунун шудургу, хүн бүрүлгө чорудуп турар планниг, организа-кчы камгалакчы улут ажилынн үр-түндөзүн ол төлөвилер-де көргөскөн.

Министр чурттуу нефть бол-баазырадыр болгаш нефть-хияны үлестүрүшү хөгжүдерин-ин перспективаларын тодар-гайлап чугалаан. В. С. Фело-ров адырн техникка талазы-биле чартык чөпсөлдөзүн эрге-жөк чугула деп чугалаан. Баштайгы түнелдерин бугу-гаар алырга, Бурятияның улустун продукция бүдүрүп үндүрерин 1970 чылдазын-биле дечкээр, беш чылдын үш чылында дүргүзүндө бар-кыч үштүгү бир кезин хөмчө-лөп көндүрүлгө деп, Улан-Удэ-не чөпсөлдөзүнн чүдүрүлгөсүнн илалшылдыг улут ажилынн ректору депутат С. И. Исеев медееглезин. Эртен чыларынн агаар-бойуш байдалдарын бер-ге туралаш, чылда тараз бо-дурдеринин ортумак дечкел эркен беш чыл дүргүзүндө бир чылда ортумак-биле бүдү-рүп келгендерин эвези эвес, харыя хой болган.

Партиянын област органи-зациязы, республиканың ажил-чы чоннары үлестүр, колдээ

Сессияны чугалажып тур-лары 1974 чылдың улус ажил-агый планында республиканың колдээ ажил-агыйн хөгжү-дөзүнн даалгаларын бээр деп төлөвлээн. Совет ажил-чыларын болгаш колхозчулар, бүгү эстон улус ол варын со-рулгаларын күсөлдөзүннн сор-куп киришкенин белеткенниг турар.

Дээди Советке чугалажып көөрү-биле кырген илеткел-дерин болгаш документтерин сеткил ханымшынын, өөрүп илалшылдыг деп, Кабардин-Балкар АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы депу-тат К. С. Кушов медееглезин, СЭКП-ниң XXIV съездининг Директиваларын үндөзүн бол-дурлаш төлөвилдиз беш чыл

рүнеге садар планын даалга-ларын бо чылын хуусаа бетин-де эжир күсөткелге. 452 тонна эжир, 308 тонна сүтү болгаш 39,4 тонна дүктү саткан. Магга чөп-суурну тургуза-рына болгаш келер чылдын дүжүдүгө маддизил кылдыр техника септелгезин болгаш үзгезин белеткээр ажилче со-хоз түлүктүп кирипкен. Со-хозго чогур 410 тонна үре-зин бүрүнү-биле урунган бол-гаш оон 310 тонназын чагар шынардына чедир арылган ал-ган. Дортку кварталда план бугуар септеер 9 тракторун белеткэн.

Советтун малчынары, та-разажылар, колдээ ажил-агый специалистери 1974 чылдын социалист күнээлгелерин ажилдап кылган.

О. ИРГИТ.

кижилерин материалдыг болгаш культурут дечкелди дыка көдүреринге— харылап турар-дыр дээрин комиссияларынн кежигүннери-депутаттар демдеглезин.

Ол сорулгаларын чедип азыр даш, экономиканын бүгү бар куралдарын ажилдарынн эрге-жөк чугулазын са-нал-ооналарга айткылаан. План-бюджет адырлар комиссиялары 1974 чылда РСФСР-ниң улус ажил-агыйн хөгжүдеринин Күрүс планынын ба-за бюджетинн талазы-биле 1972 чылда бюджетни күсөлдө-зүнн дугайында өтөттүн талазы-биле түнелдерин хүлэп алган. Оларын өмүзээндө РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң хураалына эдеринин илеткел кылдыр план-бюджет комис-сиянын даргазы депутат С. Н. Сабаневке даскан.

Кабардин-Балкар аяның үлестүрү болгаш колдээ ажил-агый беш чыл планын күсөлдө-рин хандырар деп, рес-публиканың төлөвилдизин ме-дееглезин. 1974 чылда СССР-ниң Күрүс планын болгаш СССР-ниң Күрүс бюджетинн бадылаар деп, ол саналаан.

Совет Тываның ажилчы чоннары СЭКП ТК-нын ишти-ки болгаш шапкын делетинг политиказын, он Политбю-роунун партияныг ТК-зынын Чингиз секретары эш Л. И. Брежневтиң ажил-чорудула-зын баала-ла бүгү совет улус деп, азын-биле чүдүлүзүпүп турар деп, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Дар-газы депутат М. К. Мендуме чүрө чугалаан.

12 шакта Кремльдиң Улут орадузунга СССР-ниң Дээди Сөвединиң Эвези Сөвединиң болгаш Националдар Со-вединиң каттышкан ийги хура-алы болган.

Залда хой санымг аалчы-лар — Москваның болгаш найысылал облазынын төлө-лөкчелери, Совет Эвилелин-де турар дипломаттар, журна-листтер. Уштер Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, М. Т. Мазуров, А. Я. Пейше, Н. В. Подгор-ний, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Г. В. Ро-манов, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, И. И. Доляж, И. В. Капитонов, К. Ф. Кат-ушев оларын чыгылганар бүт кыргына түрүп келгеш, дик-титиг, үргүлүлгелди алдыш чаксаашкыны-биле уткаан.

Националдар Сөвединиң Даргазы депутат Я. С. Нас-ридинова хураалды ажиткан. Хүн чуртунунг бири айты-рымы— 1974 чылда СССР-ниң улус ажил-агыйн хөгжү-дөзүнн Күрүс планынын дугай-ында илеткелчи — СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчыны, СССР-ниң Күрүс планынын дар-газы депутат Н. К. Байбаков түнелс чугалаан.

СССР-ниң Дээди Сөвединиң Националдар Сөведи болгаш Эвилел Сөведи 1974 чылда СССР-ниң улус ажил-агыйн хөгжүдеринин Күрүс планын СССР-ниң Министрлер Чөвү-лелиниң кирип келгенин бугу-гаар бугу талазын көргөн деп, ол чугалаан. СССР-ниң Дээди Сөвединиң палаталарынн План-бюджет болгаш Адырлар комиссияларынын түнелдер-инде болгаш эдеринин илет-келдеринде база депутаттарынн чугалаалында 1974 чылда улус ажил-агый планын чурт-тун экономиказын улам ийи-чүлгөдү болгаш чоңунг амыдаралынн дечкелди бе-дире талазы-биле СЭКП-ниң XXIV съездининг сорулгаларын ботталдырыныга улут баям болуп дээрин оонаал-ды медееглезин, ол чугалаан.

План-бюджет болгаш Адыр-лар комиссиялары боттарынн түнелдеринг капитал туудат хөдөө улам ийи экижидерин-ниң болгаш кол фондурларын база бүдүрүлгө күчүлөрүн ажилдагы минерин дүргө-дөзүнн эрге-жөк чугулазын оонаал демдеглезин.

Бо сессияга демдеглед тур-ганын бугуар алырга, капи-тал салымшынаарын мөөд-нээр талазы-биле хөмчөклер 1973 чылда кол фондурларын болгаш бүдүрүлгө күчүлөрүн ажилдагы кирирнн дүргө-дөзүн арганы берген. Ынчалаш-жок улус ажил-агыйн улам ийи экижидеринин сорулга-ларын калдып туудуңу органи-заствыг экижидерин, ону чыа, улам бедик дечкелче кө-дүрерин неген турар.

(Уланчымы 2-ги аринда).

МУРНАКЧЫЛАР

СЛЕДУ

ТЭЭЛИ. (Телефон-биле). Бай-Тайга районунг бүдүрү-ге, туудат коллективтерин, колдээ ажил-агыйн мурнак-чыларынн салду болуп эр-кен. 1973 чылдын ажил-агый-нын түнелдерин болгаш чыа чылда сорулгалар дугайында СЭКП райкомунун секретары Л. Х. Дупуа илеткел кылган.

Тоску беш чылдың ший-тирилг үшүк чылында район-дун ажил-ишчилеринн планын оонаалдарын күсөлдөзүнн дээш кызымак ажилдаан. Оон түнел-динде чамалыг чедикши-нирлер болган. «Мурнакчы» колхозтун малчынары күрү-неге элг, сүт саларынын пла-нын хуусаа бетинде күсөткелге. Чүс баш төрүүр хойдан чүс-

тен хой хураганын он малчын өстүрүп алган. Оларныг ишти-тен «Мурнакчы» колхоз-тун хойжуу Салтак Оосур чы баштан-на 119 хураганын доруктуруп алган, чарыштын тилекчизи болган.

Х. КАРА-ООЛ.

ЧАРТЫК АИ БУРУНГААР

Тыва республибозотунг үлестүр комбинаты чурт иш-тинин чир-динден бүдүрген аны-бүрү атыш-чем аймааның

продуктуларын болгаш даа-раан кылыгыларын белеткеп турар. Бүдүрүлгө чылдың эге-зинден бээр деп-дески, ша-лымчын өзү-биле ажилдаанын түнелдеринде чыл планын декабрь 14-те күсөлдөпкен. Комбинаттың директору

Александр Николаевич Ана-васиниң бистин корреспондент-виске диктиркан болза: — Бистин коллектив беш чылдың шийтирилг чылында бүгү чуртта хайыккан күш-ажылчы көдүрүлгөсүн хей-аыт кирип, бедик бүдүрүлгө-лүг ажилдап, херетлекчилерге хой санымг продукциянын бер-ге. План бугуар бо чылын 424 муң рубльдиң продукция-зын сыйгарар турган, ону бо-гунуу санаашкыны-биле алыр-га 24 муң рубль ажыр күсөт-келге. Чылдың төмүчүзүнө че-дир ам-лаа 23 муң рубльдиң продукциянын пландан ажыр бээр бис. Ол дээрге 7,7 муң бапка варенне болгаш хой-хой даараан кылыгылар-дыр. Оон ачында оонаалдаа ажыр 30 муң рубльдиң орудгаларын алыр бис. Мындыг эки түн-нелди бүдүрүлгенин чамалык

ЧАА ХООРАИ

Туудуужулар чаа Шагай-Арыг хоорайнын үндөзүлгөсүн салып, баштайгы туудуларын кы-лып эгелээн.

Бистин көрр.

2-ги арын ● 1973 ч. декабрь 16

УЛУСЧУ КӨНТӨРЛӨР

1971 чылда соңгуткан улусчу контроль бөлүктөрүнүн болгаш постуларынын бүрүн эргелери бо чылдың дөрткү кварталында дооступ турар. Ам бо хунерде республиканың чер-черлеринде улусчу контроль бөлүктөрүнүн болгаш постуларынын ажылы чоннар кол-лективтеринин мурнунга отчёттары болгаш соңгулдары болуп турар. Ол отчёттар болгаш соңгулдар СЭКП-ниң XXIV съездинин шийтпирлерин күүседир дээш олар-

нын ажыл-чорудугазын улам идеккейжидиринге, доктаамал болгаш дээштик контролду күштелдиреринге идиңи, бээр чугаажок. Ынчангаш ол чугула кампанияны организастыг, бедик деңгелег эр-тирери чугула. Улусчу контрол-лериниң ажылынын дугайында чам-дык материалдарны бо арындан номчуварчаан, чер-черде хайгыыл-чыларнын арга-дуржулганын дугайын бижип турарын номчукчу-ларга сүмеледивис.

УЛУСЧУ КӨНТӨРЛӨРЛӨР КЫШТАГЛААШКЫНДА

Бо чылын бистин «Кара-Хөл» колхозун девискээринде агаар-бодуштуу байдалы таарымчалык болган. Ховуларга тараан көк-суланын чаагай дүжүдү алган, ситен шөлде-дүжү болгаш мал оларларын-да өт-сиген эки үнгөн. Амгы уеде колхоз девискээринде хар чаагай, чыгыш кыш болуп турар. Ажыл-агыйнын малчы-нарын кыштаггаашкынын колдуунда таарымчалык бай-далы. Бо чугула кампанияны холга ап, ичинин малын хүр-менди кыш ажырап дээш ажылы контролдары улус-чу контролдеринин чугула сатыш салыр чүгүл болуп турар.

Эрткен чылын бо уеде Сук-пак болгаш Дурагыл брига-дарынын девискээринде хар улагаткан, оок дымнык турган. Ынчангаш көк-суланын ко-данынын орай-хенче хураганын-деке аартыгыш, түскэй чег-герип турган. Мындыг уелер малчынарга ан-не берге болу-рун баш удур бодап, кышта-галашкынче эки беткейлик кирерине улусчу контрол-дер чайгы уеде элден кичээл-ге ичкен салган.

Ынчалык мал чечи бетке-кээр ажыл доостур билек бүгү бригадаларга, колхозтун де-вискээринде мал чечини кура-лып, сараттарын дугаарлап, мал чечиниң аягынын түгүс-кө бис. Даштыг-Хөл, Сукпак бригадаларынын девискээр-инде эрте тургускан сараттар күсүк өл-чарыска кыры өткөш үрелип баксырап эгелерин контролдар эскерген, ону катап кургартыган.

Чокта чаа контролдер колхозта мал кыштаггааш-кынын чоруп турар байдалы хынаан. Он чүгү илерөөлүгү. Колхозтун бода малы 21, сээр малы 78 колгоп кыштаарын планнаан турган. Херек кы-рында 111 кыштаг бар, оон 12-зи немеле кыштаглар.

Оон 2 чаа кыштагны бо чы-лын тутан, 5-инин капитал септелгенин кыткан. Нияттан-биле аларга, кыштагларын агар септелгени, өдөк-көргө-нинин ашталганын колдуунда дооскан.

Колхоз эрткен ажыл-агый чылында мал чечи бетке-кээр панын күтө 47 ху күсөт-көн болза, бо чылын 1046 тоннага бетке-кээр турган, 1232 тонна чедирип, планын ажыр күсөткөн. Оон 60 ажыг хууун кыштагларда чедирген.

Даштыг-Хөлүн, Сукпактын малчынары, колхозтун төп сүт-баран ферманын кол-лектив мал чечиниң четпир кулаварын кыштагларда че-дирип алганын. Ол ыкшак Таспанын хойжу бригадалы-нын малчынары мал чечи бе-леткээр планын ирката ажыр күсөткөн. Бо бригаданын 15 козанын кыштагларын ок-тябрь айда-ла септел дооскан турган. Ында малын назынын барымдаалап ылап, төртүр хойларын норма дугаар узуп тургускан. Деле-Хөлдүн өшкү бригадалынын малчынары мал чечи бетке-кээр планын база күсөдүп, кыштагларын септелгенин эрте дооскан, бо кыштаггаашкынче организастыг кирерген.

Инчалык-даа кыштаггааш-кында чедир кылдырмаан чүдүлөр ам-даа бар. Чижээ, Сукпак бригадалынын Даштыг-Хөл талазында хар чаапанга машиналар чорутуу бергел-дөө турда-ла Сукпак девис-кээринде мал чегерер көк-су-лазы ам-даа сөөртөйүн турар. Чамдык малчынарын кыш-тагларын байдалы дүвүр-чүт. Сукпак бригадалында Хертек Маалыр-оолдун ко-данын кажазы ыткан, ону ам-даа алгытпаан. Ажы-Асында Ш. Бүжүгетин Даштыг-Кыт-Асында Салтак Дамбын немеле кыштагга-

Ш. Бүжүгетин Даштыг-Кыт-Асында Салтак Дамбын немеле кыштагга-

Ш. Бүжүгетин Даштыг-Кыт-Асында Салтак Дамбын немеле кыштагга-

РЕСПУБЛИКАНЫҢ УЛУСЧУ КӨНТӨРЛӨР КОМИТЕДИНДЕ ХАЖЫДЫШКЫННЫ БОЛДУРБАС

Эрэн районда бугурулге, чуртталга болгаш коммунал-ажылдар объекттеринин ту-дуунун байдалын дугайын-да айтыргы республиканың улусчу контроль комитетинин туралына чугаалашкан.

Ол объекттеринин капитал тудуун районда багай чорудуп турар хыналдадан илерзеп. Капитал салышкыны болгаш материал-техник курлавыр-ларын илде аяжык чок чары-лап, чамдыкта ону чогуур со-рулганын оскээр ажылгап турар. Оон түнелгине туугу-панын күсөткөн, күрүнө от-чөдүн хажырап, немей бижил-ге кылды чоруктар бар.

1973 чылда районун кол-хозтарына 1057 муң рубльди капитал салышкынын шигээ-лип алдыры планнаан. Оон ичинде бугурулге объектте-ринге 764,0 муң рубль жөрдүн. Ол түнел 325,0 муң ру-блди мал кажазаларын ту-дунга болгаш техникте де-ригелгенин чарылап.

Планнаттымал чүдүлери түтпес дугайында партиянык болгаш чазактың айтышкы-нарын үрөп, «Мөрөн», «Чаа орук», «Коммунизм орук» болгаш Ленин аттыг колхозтар Көдээ ажыл-агый министр-ствоунун болгаш республика-нын колхозтар тудуунун эрге-ленин сатыш амыр чөпсө-рели-биле кол даңдыда көрдү-мээн, төлөвлө-смета докумен-тилер болгаш ашталганын-да-рынын үдүлгенин чок черге бу-дурелгенин, коммунал-амыл-дарын объекттерин туткан. «Чаа орук» колхоз 500 баш хой кирер (сметада көрдүгөн ортөз 30,2 муң рубль) чыгыс ай төлөвлө-смета тулар ка-бизетин оорунга төлөвлө-смета документи болгаш экономикти үдүлгелер чокка 2400 баш хой кирер 8 бөдүүн чыгыс кажазаны туткан. «Ком-мунизм орук» колхоз чыгыс ай төлөвлө-смета 3 кажазаны оорунга 1600 баш хой кирер 4 бөдүүн чыгыс кажазаны тур-ган. Ленин аттыг колхоз бир-ындыг кажазаны оорунга 6

бөдүүн кажазаны туткан. Ния-тизи-биле районун колхозта-рынга хойнуу чыгыс ай төлөвлө-смета 4 кажазаны ту-дар турган, 6900 хой кирер 18 бөдүүн чыгыс кажазаны ту-ткан болуп турар. Оларын ка-питал туугу планын күсөткөн-дө чыгыс ай төлөвлө-смета биле туткан 18 кажазы кылдыр кирген. Бо чорук бугурулге объекттеринин талазы-биле шигээ-лип алган капитал са-лышкынарын хемчээлгенин шын эвес немей бижилгени кы-лырынга чедирген. Оон түнел-гине мал кажазаларын ту-дунун талазы-биле планын херек кырында күсөткөн от-чөткө көргүскөн дег, 90,5 хуу эвес, а 53-ле хуу болуп турар.

А чуртталга бажынарын ажылгалта киреринин талазы-биле отчөткө шын эвес немей бижилгенин түтү база эвээш эвес.

Көдээ ажыл-агый министр-ствоу, колхозтар тудуунун эргелери, Эрэн райкукукуму-нун көдээ ажыл-агый эргелери, районун ажыл-агыйларын удуруткучулар бугурулге бол-гаш коммунал-амылдарын ос-ке-даа чугула объекттеринин талазы-биле капитал са-лышкынарын шигээ-лип чөгуур кирээлгени салбыр тур-ар республиканың улусчу контроль комитетинде дөмдө-дөт.

Эрэн районун колхозта-рынга туугу ажылы чоруда-рынга контроль чогу, туугу-мал болгаш ашталганын хемчээ-лгени шын эвес немей бижил-гени болдурган дээш колхоз-тар аразынын төлөвлө-сметиниң ичээлгени И. П. Шуккин дөмдө-дөт хуушун республи-каның улусчу контроль ко-митетинин хураалын хуушун алган доктаалында айткан.

Устуңе айткан объектте-ринин тудуунга контрольду күштелдирер, күрүнө отчөдүн-га немей бижилге болгаш ха-жыдышкыны кылдыр чорукту болдурбас, республиканың бу-гу колхозтарын туугуларын-да талазы-биле отчөткө шын эвес немей бижилгенин хынаар, кол даңдыда

айтпаан болгаш төлөвлө-сметада көрдүгөн объектте-ринин тудуун акшаландырар со-рукту болдурбас, талазы-биле республиканың көдээ ажыл-агый министринин орадакчы А. К. Бакулин, Статистика эрге-ленин начальниги В. И. Качаев, Курбань контрола-рын эргелекчи И. В. Шуккин оларын меделгени комитет кичээлгеге алган.

Республиканың ажыл-агый-ларында бугурулге, чуртталга болгаш коммунал-амылдар объекттеринин тудуунун бай-далын хынаар, планда көр-дүмзүн туугу туларын, күрүнө отчөдүнга немей бижилге болгаш хажыдышкыны кыл-дыр болдурбас, Казы ко-ораймы болгаш районнарын улусчу контроль комитеттерин-ге хуушук.

биле хемчегер дугайында Тыва АССР-ниң Министрлер Чогулунин доктаалын багай хуушук турары дээш, Кызыл хооруккукумуң улус өө-дө-дөт кылдырып эргелекчи З. Ф. Борисованы болгаш Кы-зылдын столоваялар болгаш ресторанын трезиниң директо-ру Н. П. Богомокованы рес-публиканың улусчу контроль комитетин сагытпаан. №1 столоваяның ажылын экижидер талазы-биле чогуур хем-чегерин албаан база про-дукция чарыдалынын талазы-биле контрольду тургусканы дээш, оон директору Е. И. Хар-ченкога сагындагы кылдып, ажылы чугаалашкан (оон үр эвес уеде ашталганын ба-рымдаалган). Оон-биле казы үтк столоваяның ажылында кесеттер чабатылган турар болгаш продукция сазар та-лазы-биле үчтүг болгаш от-чөткө ула турган бугурул-ларга шыгынын харымсалган хүлээткен турар дээр дугайында ш. И. Харченконуң ме-делгенин комитет хуушук ал-ган.

ХАЙГААРАЛДЫ КҮШТЕЛДИРЕР

«Нията өөредилге школа-ларында, дээш болгаш тускай ортумак өөредилге черлеринде болгаш профессионал-техник-тиг училищелерде столоваялар четкиниң хөгжүдөр талазы-биле хемчегер дугайында» Тыва АССР-ниң Министрлер Чо-гулуниң доктаалын столо-ваялар болгаш ресторанын трезиниң дээш Казы ко-ораймы өөредилге черлеринин кан-чаар күсөдүп турарын ол ху-ралга база чугаалашкы көр-гөн. Нияттын чеченинги-нин сазында планы күсөткөн-дө турар болза-да, бо ажил-да четкестерин башы агаа демделген. Столовалар бол-гаш ресторанын трезиниң, Кызыл хооруккукумуң улус өө-редилге кылдып үстүнде айт-тылган доктаалын күсөдүп талазы-биле багай ажалдап турар.

Тускай ортумак өөредилге черлеринин болгаш ният бил-лг школаларын столовая-лар болгаш буфеттери киж-и чеченин олтутар биле норма-дан 5 катап эвээш хандырын-ган болза-да, бо айттыр-чүмүн тургусуу талазы-биле хемчегерин албайн турар. Чи-жээ, 1972 чылда 339 олтуту-агылаага кирер турган бол-за, оон чүтлө 120-ин күсөт-көн, а бо чылын 475 олтуту-агылаага кирер.

Көдээ ажыл-агый технику-мунун буфетинде 657 сугуру-га чүтлө 4 олтуту (столууга) бар, башкы институтунда 415 студентке — 8 олтуту бар.

Школарда бар буфеттер-де болгаш столоваларда соодукчулар, технологтуг де-

рилелер чок-даа болгучулар. Хыналда үзүндө № 2, 6, 12 школаларында буфеттерине суг чок болгучулар. Школар буфеттерин хоорайны школа кучузында хандырып турар болгаш 4 муң хире бодоан ол беткек турар, ол дээрде школаларга чеченинги чүтлө 50 хуушун ханды-рынынга чедер.

Школа буфеттеринин болгаш столоваларын база школа кучузынын амалдарында совет сатыгын чүрүмүп үрөп, чечин чедир деңгеле-бербес чүдүлөр тургускан.

Өөредилге черлерин чеге ча-гыткан бугу өөренчилеринин санын барымдаалап берилдээр, хыналда-ла олар столовага шуптууу бербес болгучулар. Ынчангаш хой продуктулар ажылаттырмай артык каар таварылгалар бар. Өөредилге черлерин бо чылын сентяб-р-октябрь айларда хамарыш-жан столоваларында дежур-ныйлашкын организастаан. Бо бүгүнүгү чүтлө чедирип болуру билдингип болгай.

Ук четкестерин болуп ту-варынын чылдагыны — сто-ловалар болгаш ресторанын трезиниң талазында ният-нын чеченинги бугурулгелер-инге хамарыштыр контроль-ду кошканын, совет саты-нын чүрүмүн үзүр чокутуг болдурбас талазы-биле чогуур хемчегерин албайн турарын бодур.

«Нията өөредилге школа-ларында, дээш болгаш тускай ортумак өөредилге черлеринде болгаш профессионал-техник-тиг училищелерде столовалар четкиниң хөгжүдөр талазы-

Устуңе айтканга четкестерин үзүлгөр, столова, бу-фет бугурулгун ажылында таарымчалык байдалы тургусуу, аш-чечин чарыдалында, оон шыгарыла хамарыштыр контрольду тургусуу, өө-редилге черлеринде буфеттерин, столоваларын суг-биле, суг продуктуларын биле ээтингү по-дубрикаттары-биле, нога-лар, кат-чечимдер-биле үзү-лгөт чокка хандырап талазы-биле хемчегерин амыр дуга-йында ол хураалга тодаргай чугаалашкы көргөн.

Столоваларын, буфет-теринин ажылында контрольду күштелдирер талазы-биле сто-ловалар болгаш ресторанын трезиниң болгаш өөредилге черлеринин улусчу контроль бөлүктөрүн база постула-рын ажылы идеккейжидер та-лазы-биле хемчегерин амыр Кызыл хоорайны улусчу контроль комитетинге айт-кан.

Устуңе айткан албан чө-рлө бо талазы-биле кылап ажылаарын кылганын 1974 чылдың февраль 1-де респу-бликаның Улусчу контроль ко-митетинге информастар херек.

Хыналдалар, рейдилер

Кызылдың хлеб заводу тос-ку беш чылын шийтирилгү үшкү чылында багай эвес көр-гүзүлгелергил ажылдап турар. Эрткен он айын дугурунда продукция сазыгарынын пла-ны 101,7 хуу, нияти продукция бугурулгенин планын 102 хуу күсөткөн.

Хлеб пегин эде кылган, за-водта 46 чаа дериг-херекселди тургускан. Бо ажылдарга бол-гаш бугурулгенин экономика-нын көдүрелгенин, хуш-ажыл-дын сагыла-чүрүмү, социалист-тик өнүгүу камгалары дээш демиселе улусчу контролдер үзүтү кирип турар.

Заводта улусчу контроль бо-лүгүн ажылдаа кол ула-нышкын болза продукцияны шынарын экижидер, күрүнө планынын күсөткөдүлгени болгаш өвөдүтү эде деригтезиян ажылы контролдары болуп келген. Болук бо чылын бугу-рулгенин бугу уастоктарында 32 хыналданы, рейдини чорут-кан. Оон-биле чергелештир Республиканың аш-чөм улет-пүрүгүн эргелелин специ-алистер-биле казы элзэн каш хыналдаларын кылган. Оон илерзэн четкестерин чылдары талазы-биле өвөдүтү удурут-кучу 16 дугаалды үдүргөн. Оскезия контроль бөлүгү боду-

нук хураалына көргөн болгаш хана-солуга чырыткан. Улусчу контроль бөлүгү, за-водтун эде деригтезиян, хой күш үер ажылы механика-таарынын, чаа техниканы кан-чаар ажылга турарынын та-лазы-биле хыналдаларын чору-дуп, аяа хамарыштыр кол инжениерин тайыларын дым-наанын түнелгине хлеб болгаш кондитер чехтерине ий-ийи транспорттары тур-гускан, ажылаага кирген.

Социалист өнүгүу камга-лаарыне улаандыр чоруткан хыналдалар түнелгине улусчу контролдер коллективинин удуруткучуларын мурнунга айттыргын тургусуп, бугурул-геге уугу дузаны чедиргенер.

Бо чылдың эгезинде мате-риал-техниктиг хандырыла баазындан немеле өртөз 25 хуу чиг-этти алган турган. Ону контроль бөлүгү хынал көргө, ол материалды немеле өртөз чүтлө 17 хуу болган. Ынчангаш контролдеринин ачындыла заводка 400 рубль ээтигенин. Март айда Тыва ко-ммунистерго чери кондитер пегинин, электрэнергияны ажылааны дээш 6200 рубльди төлөткөн негзэн. Улусчу кон-тролдер ону хынал көргөш, ында шын эвес чүдүлдерин

Заводта улусчу контроль бө-лүгүнүн хун бүрүдө ажылы 3 кижиге составтыг буюр удуртуп турар. Контролдер Н. Наго-вицина, Г. Шапирская, П. Бойко болган. И. Пестова олар чүтлө бугурулгенин мурнакы-лары эвес, боттарынын хой-нииниң хүлээлгени эки хуу-седан турарын үстүнде айт-кан фактылар херечилеп турар.

Н. НАГОВИЦИНА, улусчу контролдер.

Барык ийи чал бурунгар республика типографиясында улусчу контроль бөлүгүн 13 кижиге составтыг согулуп, кол-лектив оларга үлүг иле-дөдө көргүсөткөн. Бо уеде бистинг бугурулгеге биче эвес өскө-рүлгелер болгучулар. СЭКП-ниң XXIV съездининг шийт-пирлерин амылдалга боттан-дырышкан, бугурулгенин ажыктын бедилер, про-дукцияны шынарын экижидер, кол болгаш дузалал материал-дарын, электрэнергияны кам-наар талазы-биле ажыл элзэн экижэн.

Ол ыкшак планын онал-далар күсөткөдүлгенин көсүк чедиринкештер бар. Ол аялар ичинде продукция сазыгары-намын планын 100,9 хуу, нияти продукция бугурулгенин 102,7 хуу күсөткөн. Күш-ажылды од чедиринкеш кол-лективинин ажыл-инженерин кичээлгенин ажылынын түнелгени.

Анаа улусчу контролдер көсүк салышкыны кирген. Улусчу контроль бөлүгүндө бу-дурелгени, техника ажыла-лынын талазы-биле контро-лдеринин кылы чорудуп ту-рар ажылы хойгө дымдап чедиринкеш секторларын ажылап турар. Партия ор-ганизациянын дачыры кол күжү болгучулар, улусчу кон-троль бөлүгү рейдилериниң ул-даа чоруктан. Оон ажылы кол болгаш дузалал материал-дарын, электрэнергияны бол-гаш чаар материалдарын шын чарыдаларын хун бүрүдө че-дир атырыне улаңдырган. Электрэнергияны кам көр-көткөдү, ажылдаан черле-ринде электри чырын дүне

өжүрбейн турган чоруктарын контролдерлер илереткен. Чижээ, линотиптерин эрте-ден 7 шапта ажылаар ужурут турган, 5 пахта-ла ажыла-дып каар. Ынчангаш хун бү-рүдө-ле 24 кВт электрэнергия-ны халас чарыдап турган.

Контролдер парлар пек-ке хайгарал кылгаш, ында аксий ажылап бугурулгенин суг-биле дугаалып турарын олар курап, бок төгөр черге оларын октагылалар чоруктар барын илереткен. Оон ийи солун арынары парлар чартык автоматы хун бүрүдө солуннарын пар-лап дооскуе чедир-ле токка улап каан тургучулар. Оон түн-елгине хүнүгү-не 24 кВт электрэнергияны ажыр ча-рыдап турганын тодараткан-нар.

Чоруктан рейдилер түнел-генин бөлүктүн хураалына чу-гаалажырда четкестерин, үч-астоктарын удуруткучулар угулуп олурдуруп турар. Илерзэн четкестерин чылды-рын тодаргай хемчегерин алган. Г. Горбунов, Е. Пет-ров, Д. Муренков олар болгаш өскө-даа контролдер ол ажылдарга эңне идеккей-лгелер.

Парлаар материалдар кала-галалын контролдер база

кичээлгеге алган. Чижээ, ду-ригүтү ама-ама сазынарын ажык чөре үр уеде калага-лап чыккан. Олар кынын хар-га бастырып, чыкын чашкын-га үрелип турганын контро-лдер эскерген болгаш тус-

ууэр чоруктар-биле демисел-ди, продукцияны шынары дээш демиселди күштелдир-ерин олар чүтүлдүп турар. Бо ажылаарын боттандырып но-руткан контролдер 1972—1973 чылдарда бугурулге про-граммаларын күсөдирине биче эвес ролду ойнаанын.

Бөлүктүн чоруктан ажыл-чө-рүн коллективке дымдап чедирер сорулга-биле «Улусчу контроль ажылдап тур деп-стендин» дерези. Хынал-далар, рейдилер үзүндө иле-рзэн четкестерин агаа чыры-дып көргүсөн. Ынчалык-даа стендин дегир ажылы до-ктаал эвес чоруктамыстан чамдык материалдар аяа чы-рыттыгмаан. Ынчалык пар-лар чеге алаа турар чорук-тар бар, ону аялаарынын талазы-биле четкес хемчегер алдыган. Ажылында өскө-даа четкестерин чылаткан, деригенин үзүктөлүшкени чокка ажылдарыны, социа-листтик өнүгүу камгалалы-не, планын оналдалар күт-сөдүлгенин, күш-ажылыны са-гыла-чүрүмн бижылаарын-че кичээлгени күштелдирер сорулга контролдеринин мур-нунда салдыган.

Контролдеринин «ажыл-чо-рудугу» коллективтин мур-нунда планын сорулгалар күсөдүлгенин организастаар-биле туугу холбоолык болгай. Ынчалык дериглерин анаа турар чорук болгаш күш-ажылдык сагыла-чүрүмн

В. ЧЕМКОВ, типографияда улусчу контролдер.

О. ОХЕМЧИКТИН фотозу.

Петинкин-Бравченко кудумчузу бажия № 1). ТС—01558